

Leucistische Grauwe Pijlstormvogel in de Zuidelijke Atlantische Oceaan: prooi voor Nederlandse zeetrectellers?

LEUCISTIC SOOTY SHEARWATER IN THE SOUTH ATLANTIC: DUTCH SEAWATCHERS ON THE LOOK-OUT?

C.J. Camphuysen

Koninklijk Nederlands Instituut voor Zeeonderzoek (NIOZ)

Inleiding

Bijzondere kleurafwijkingen bij vogels maken dat exemplaren soms op flinke afstand individueel onderscheiden kunnen worden van hun soortgenoten. Wanneer het om pure albino's gaat (volledig spierwit, rood oog), dan is individuele herkenning niet meer goed mogelijk, omdat er altijd nog een tweede zuivere albino kan bestaan, hoe zeldzaam ook. Bij andere kleurafwijkingen, zoals bij leucisme, ontstaan individueel unieke kleurpatronen die gebruikt kunnen worden om zo'n exemplaar met behoorlijke zekerheid te herkennen binnen groepen soortgenoten. De herkenning van zo'n individu kan van betekenis zijn bij onderzoek in broedgebieden, tijdens de registratie van trekbewegingen (zoals dat ook in kleurringprogramma's wordt nagestreefd), of bij andere vormen van veldonderzoek.

De Grauwe Pijlstormvogel *Puffinus griseus* is een lange-afstands trekker die vanuit zijn broedgebieden in het zuiden van Zuid Amerika en de Scotia Zee via de oostkust van Noord Amerika en Canada, langs Groenland en IJsland, via de Britse Eilanden, het Iberisch Schiereiland en West Afrika een jaarlijkse trekbeweging uitvoert, terug naar de Zuidelijke Oceaan (Van Oordt & Kruijt 1953, Cooper *et al.* 1991, Warham 1996, Brooke 2004). Ook in Nederland trekken jaarlijks kleine aantallen door (Bijlsma *et al.* 2001). De vogels blijven meestal vrij ver uit de kust en kleurringen zijn ongeschikt om eventuele gemerkte exemplaren te kunnen onderscheiden. Opvallende kleurafwijkingen, mits goed beschreven, zouden daarvoor wel van betekenis kunnen zijn. In februari 2010 werd in het Beagle Kanaal (Vuurland, Argentinië) een leucistisch exemplaar gezien met een wel heel bijzonder kleurpatroon. Door dit dier te beschrijven stijgen de kansen dat dit individu ooit elders gedurende zijn jaarlijkse trek wordt opgemerkt, waarmee aanvullend bewijs zou kunnen worden geleverd aangaande de herkomst en trekroutes van Grauwe Pijlstormvogels.

Leucistische Grauwe Pijlstormvogel *Puffinus griseus*, Beagle Channel, 1 februari 2010.
Leucistic Sooty Shearwater, Beagle Channel, 1 February 2010 (CJ Camphuysen)

Waargenomen karakteristieken

Langs de zuidkust van Chili en Argentinië komen in de zuidelijke zomer enorme aantallen Grauwe Pijlstormvogels voor. Passerende

scheppen jagen voortdurend groepen pijlstormvogels uit het water omhoog, stromen vogels migreren door de kustwateren en hier en daar worden "feeding frenzies" waargenomen, waarbij de vogels in gezelschap zijn van vooral Wilson's Stormvogeltjes *Oceanites oceanicus*, Wenkbrauwwalbatrossen *Thalassarche melanophrys*, Zuidelijke Reuzenstormvogels *Macronectes giganteus* en kleine aantallen Grote Pijlstormvogels *Puffinus gravis*. Ook op 1 februari 2010 was dat het geval. In één van de groepen langstreckende Grauwe Pijlstormvogels werd een grotendeels wit exemplaar ontdekt en met enige moeite gefotografeerd (de groep kwam niet werkelijk dichtbij), aan de hand waarvan een beschrijving gemaakt kon worden die voor latere ontmoetingen voldoende zou moeten zijn (zie de foto's):

01 februari 2010, 55°10.9ZB, 66°24.2WL, 17:20 plaatselijke tijd

Kop en hals: grotendeels wit, zwartbruin rond de ogen en aan de snavelbasis, donkergevekt in de hals, toenemend donker gevekt op de borst.

Rug: grotendeels donkerbruin, witte veren vooral in de schouderstreek (vleugelbasis).

Handvleugels: in beide vleugels waren de meeste handpennen wit, maar het patroon was asymmetrisch. Links waren P10 en P~8 (schatting) bruinzwart en ook P2 was grotendeels donker. P10 leek een witte binnenvlag te hebben. Alle andere handpennen waren zuiver wit. Rechts waren de uiterste 3 á 4 handpennen (in elk geval P7-10) bruinzwart, alle overige handpennen waren wit (ongeveer het kleurpatroon van een volwassen Vorkstaartmeeuw *Xema sabini*). In beide vleugels waren de meeste uiterste handpendekveren bruinzwart en een groot deel van de binnenste was wit. Ook in deze veerpartij was de vogel asymmetrisch getekend.

Arm-vleugels: armpendekveren merendeels bruinzwart, armpennen met witte panelen of vlekking, rechts intensiever dan links (asymmetrisch) maar met donkere veertoppen. Ondervleugeldekveren niet goed te beoordelen.

Buik: toenemend donker vanaf de borst, witte veertjes hoofdzakelijk op de flanken.

Staat en stuit: egaal donker, geen waarneembare witte veren.

Onderstaartdekveren: egaal donker, geen waarneembare witte veren.

Discussie

De herkomst van Grauwe Pijlstormvogels in het Noord-Atlantische gebied moet vermoedelijk in het zuidelijke deel van diezelfde oceaan gezocht worden, maar helemaal zeker is dat niet (Warham 1996, Brooke 2004). Chileense en Argentijnse broedvogels, aangevuld met vogels van de Falkland Eilanden, trekken vanaf maart langs de Zuid-Amerikaanse kust noordwaarts naar de rijke voedselgronden voor de kust van Newfoundland. Op het moment dat er langs de Amerikaanse oostkust weer zuidwaartse trek wordt gezien (augustus) worden er ook massale verplaatsingen langs de Afrikaanse kust waargenomen. Het is mogelijk dat de vogels in Afrikaanse wateren de Atlantische Oceaan zijn overgestoken (al dan niet via de Britse Eilanden en de

Noordzee), maar het laatste woord is daar nog niet over gezegd, bij gebrek aan concrete gegevens (Warham 1996). Het is mogelijk dat er langs de Afrikaanse kust ook Grauwe Pijlstormvogels uit de Australië voorkomen. Er zijn vrijwel geen ringmeldingen bekend in het Atlantische gebied en herhaalde waarnemingen van kleurafwijkingen zouden daarom waardevolle informatie kunnen verschaffen.

Abad *et al.* (2007) zagen een bijna volledig witte Grauwe Pijlstormvogel voor de Spaanse noordwestkust; duidelijk een ander dier dan het hier beschreven geval, waaruit bleek dat trekwaarnemers in Europa zulke gevallen inderdaad goed kunnen documenteren. Stegeman & Lagerveld (1987) beschreven twee waarnemingen van Grauwe Pijlstormvogels langs de Nederlandse kust, waarvan het verenkleed hen aan Vale Pijlstormvogels *Puffinus mauretanicus* deed denken. Ook bij veel andere zeevogels worden opmerkelijke kleurafwijkingen gemeld, al dan niet (foutief) aangeduid als 'partieel albinistisch', waaruit blijkt dat het de moeite kan lonen om dergelijke gevallen goed te beschrijven en wereldkundig te maken (Clegg 1972, Lee & Grant 1986, Mackrill & Yésou 1988, Elkins *et al.* 1990, Moore 1990, Paterson 1990, Stegeman & Van der Ham 1991, Oxley 1999, Sultana & Borg 2002, Bried *et al.* 2005).

Dankwoord

Deze waarneming werd gedaan aan boord van het expeditie-schip *Prof. Molchanov* tijdens een reis georganiseerd door *Ocean Wide Expeditions* in 2010. Mardik Leopold en Steve Geelhoed leverden commentaar op een eerdere versie van dit stuk aan de hand waarvan verbeteringen konden worden aangebracht.

Summary

This paper reports the sighting of a leucistic Sooty Shearwater off Beagle Channel, S Argentina. The plumage characteristics were described and some photographs were obtained, such that future sightings of aberrant plumages elsewhere within the Atlantic flyway of this species can be compared with this individual. The migration routes of Sooty Shearwaters within the Atlantic is not particularly well known and sightings of unique individuals could be useful to prove that birds from certain parts of the South Atlantic do indeed travel north and reach the east coast of North America, Canada or European waters. Some other cases of 'unusual' plumage patterns in Sooty Shearwaters in European waters are described.

Referenties

- Abad E., X. Valerías & J. Torrent 2007. Pardela Sombria leucística (*Puffinus griseus*) en el mar Cantábrico. Boletín GIAM 28: 7.
- Bijlsma R.G., Hustings F. & Camphuysen C.J. 2001. Schaarse en algemene vogels van

- Nederland. Avifauna van Nederland, 2. KNNV Uitgeverij Utrecht en GMB Uitgeverij, Haarlem.
- Bried J., Fraga H., Calabuig-Miranda P. & Neves V.C. 2005. First two cases of melanism in Cory's Shearwater *Calonectris diomedea*. *Marine Ornithology* 33: 19-22.
- Clegg M. 1972. Partial albinism in skuas. *Brit. Birds* 65(12): 530.
- Cooper J., L.G. Underhill & G. Avery 1991. Primary Molt and Transequatorial Migration of the Sooty Shearwater. *Condor* 93(3): 724-730.
- Elkins N., Flumm D.S. & Verrall K. 1990. Partial albinism of Manx Shearwaters. *Brit. Birds* 83: 2-23.
- Garrett K.L. 1990. Leucistic Black-vented Shearwaters (*Puffinus opisthomelas*) in Southern California. *Western Birds* 21: 69-72
- Grouw H. van 2006. Not every white bird is an albino: sense and nonsense about colour aberrations in birds. *Dutch Birding* 28: 79-89.
- Lee D.S. & Grant G.S. 1986. An albino Greater Shearwater: feather abrasion and flight energetics. *Wilson Bull.* 98: 488-490.
- Mackrill E.J. & P. Yésou 1988. Leucism and partial albinism in Balearic race of Manx shearwater. *British Birds* 81: 235-236.
- McGraw K.J., Wakamatsu K., Ito S., Nolan P.M., Jouventin P., Dobson F.S., Austic R.E., Safran R.J., Siefferman L.M., Hill G.E. & Parker R.S. 2004. You can't judge a pigment by its color: carotenoid and melanin content of yellow and brown feathers in swallows, bluebirds, penguins, and domestic chickens. *Condor* 106: 390-395.
- Moore C.C. 1990. Mededelingen. Possible leucism and partial albinism in Bulwer's Petrel. *Dutch Birding* 12: 11.
- Nicholls G.H. 1978. Postcranial partial albinism in the White-chinned Petrel. *Cormorant* No. 5: 29.
- Oordt G.J. van & Kruijt J.P. 1953. On the pelagic distribution of some Procellariiformes in the Atlantic and Southern Ocean. *Ibis* 95: 615-637.
- Oxley J.R. 1999. Albino Leach's Storm-Petrel, *Oceanodroma leucorhoa*, in Nova Scotias. *Can. Field Nat.* 113: 287-288.
- Paterson A.M. 1990. Albinismo y leucismo en aves marinas. *Boletín GIAM* 10: 5-6.
- Stegeman L. & N.F. van der Ham 1991. Waarneming van een albinistische Roodkeelduiker *Gavia stellata*. *Sula* 5: 24.
- Stegeman L. & Lagerveld S. 1987. Waarnemingen van afwijkende getekende Grauwe Pijlstormvogels *Puffinus griseus*. *Sula* 1(4): 105-106.
- Sultana J. & J.J. Borg 2002. Partially albinistic European Storm-petrel *Hydrobates pelagicus melitensis* from Filfla. *Il Merill* 30: 44.
- Warham J. 1996. The behaviour, population biology and physiology of the Petrels. Academic Press, London.

Adresgegevens auteur:

Kees (C.J.) Camphuysen

Koninklijk NIOZ Nederlands Instituut voor Zeeonderzoek
postbus 59, 1790 AB Den Burg, Texel, The Netherlands, + 31 222 369488,
kees.camphuysen@nioz.nl